

ĐẠI HỌC ĐÀ NẴNG
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

Võ Văn Minh (Chủ biên)
Đoạn Chí Cường, Phạm Tài Minh

Giáo trình

ĐÁNH GIÁ MÔI TRƯỜNG

Đà Nẵng, tháng 2 năm 2023

MỤC LỤC

MỤC LỤC	0
LỜI NÓI ĐẦU	v
DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT	vii
GIẢI THÍCH THUẬT NGỮ	ix
CHƯƠNG 1 NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ ĐÁNH GIÁ MÔI TRƯỜNG	1
1.1. Lịch sử tác động của con người đến môi trường	1
1.1.1. Thời kỳ nguyên thủy.....	2
1.1.2. Xã hội nông nghiệp và các phương thức làm nông nghiệp	2
1.1.3. Cách mạng kỹ thuật và xã hội công nghiệp.....	3
1.2. Sự ra đời của công cụ đánh giá môi trường	5
1.3. Định nghĩa về đánh giá môi trường	6
1.4. Mục đích của đánh giá môi trường	7
1.5. Ý nghĩa của đánh giá môi trường.....	8
1.6. Mối quan hệ giữa đánh giá môi trường và các công cụ quản lý môi trường khác	9
1.6.1. Công cụ chính sách, chiến lược	10
1.6.2. Công cụ pháp chế.....	10
1.6.3. Công cụ kế hoạch hóa.....	11
1.6.4. Công cụ kinh tế.....	12
1.6.5. Kế toán môi trường.....	12
1.6.6. Khoa học và công nghệ.....	13
1.6.7. Công cụ thông tin, dữ liệu	14
1.6.8. Giáo dục, đào tạo và truyền thông môi trường	15
CHƯƠNG 2 ĐÁNH GIÁ MÔI TRƯỜNG TRÊN THẾ GIỚI	19
2.1. Quá trình phát triển công cụ đánh giá môi trường trên thế giới.....	19
2.2. Đánh giá môi trường và chu trình dự án	22
2.3. Quy định về đánh giá môi trường của một số tổ chức quốc tế	24
2.3.1. Quy định của Ngân hàng Thế giới (WB).....	24
2.3.2. Quy định của Ngân hàng phát triển châu Á (ADB)	26
2.3.3. Các quy định của Cơ quan Hợp tác Quốc tế Nhật Bản (JICA)	28
2.4. Quy trình đánh giá tác động môi trường ở các quốc gia trên thế giới	28
CHƯƠNG 3 ĐÁNH GIÁ MÔI TRƯỜNG Ở VIỆT NAM	37
3.1. Quá trình phát triển đánh giá môi trường ở Việt Nam.....	37
3.1.1. Giai đoạn trước năm 1994	38
3.1.2. Giai đoạn 1994 – 2004.....	39
3.1.3. Giai đoạn 2005 – 2014.....	40
3.1.4. Giai đoạn 2015 – 2019.....	41
3.1.5. Những thay đổi từ Luật Bảo vệ môi trường năm 2020	42
3.2. Những thành tựu và hạn chế của công tác đánh giá môi trường ở Việt Nam....	42
3.2.1. Thành tựu	42

3.2.2. Tồn tại và khó khăn	44
CHƯƠNG 4 CÁC PHƯƠNG PHÁP ĐÁNH GIÁ TÁC ĐỘNG MÔI TRƯỜNG	49
4.1. Nhận dạng tác động	49
4.1.1. Các kiểu tác động	49
4.1.2. Nguồn gốc và hậu quả của tác động	50
4.1.3. Mức độ tác động	51
4.1.4. Các khía cạnh cần dự báo về tác động môi trường	51
4.1.5. Đánh giá ý nghĩa của tác động	53
4.2. Các phương pháp đánh giá tác động môi trường	54
4.2.1. Phương pháp điều tra, thu thập số liệu	54
4.2.2. Phương pháp liệt kê số liệu về thông số môi trường	54
4.2.3. Phương pháp danh mục các điều kiện môi trường	55
4.2.4. Phương pháp ma trận môi trường	60
4.2.5. Phương pháp chụp bản đồ	67
4.2.6. Phương pháp sơ đồ mạng lưới	67
4.2.7. Phương pháp mô hình hóa	69
4.2.8. Phương pháp phân tích lợi ích-chi phí mở rộng	69
4.2.9. Phương pháp đánh giá nhanh	72
4.2.10. Phương pháp sử dụng chỉ thị và chỉ số môi trường	74
CHƯƠNG 5 QUY ĐỊNH VỀ ĐÁNH GIÁ MÔI TRƯỜNG VÀ THỦ TỤC CẤP PHÉP Ở VIỆT NAM	76
5.1. Đánh giá môi trường chiến lược	76
5.1.1. Đối tượng	76
5.1.2. Thực hiện đánh giá môi trường chiến lược	76
5.1.3. Nội dung đánh giá môi trường chiến lược	77
5.2. Đánh giá sơ bộ tác động môi trường	78
5.2.1. Phân loại dự án đầu tư	78
5.2.2. Đánh giá sơ bộ tác động môi trường	79
5.3. Đánh giá tác động môi trường	80
5.3.1. Đối tượng	80
5.3.2. Nội dung và quy định thực hiện đánh giá tác động môi trường	80
5.3.3. Tham vấn trong đánh giá tác động môi trường	81
5.3.4. Thẩm định báo cáo đánh giá tác động môi trường	82
5.4. Giấy phép môi trường	84
5.4.1. Đối tượng	84
5.4.2. Nội dung giấy phép môi trường	84

5.4.3. Công trình bảo vệ môi trường và vận hành thử nghiệm công trình xử lý chất thải của dự án đầu tư sau khi được cấp giấy phép môi trường	85
5.5. Quy trình thực hiện đánh giá tác động môi trường ở Việt Nam	85
CHƯƠNG 6 GIÁM SÁT CÁC TÁC ĐỘNG MÔI TRƯỜNG	88
6.1. Các kiểu giám sát	88
6.2. Nguyên tắc và yêu cầu giám sát	88
6.3. Tổ chức và báo cáo giám sát	89
6.4. Chương trình quản lý môi trường	89
6.5. Chương trình quan trắc, giám sát môi trường	91
6.5.1. Quan trắc, giám sát môi trường trong quá trình lập báo cáo đánh giá tác động môi trường	91
6.5.2. Quan trắc, giám sát môi trường sau thẩm định báo cáo đánh giá tác động môi trường	94
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	98
PHỤ LỤC	100

LỜI NÓI ĐẦU

Quản lý tài nguyên và môi trường là một nhiệm vụ quan trọng của quốc gia, đặc biệt là trong bối cảnh công nghiệp hóa và đô thị hóa. Quản lý tài nguyên và môi trường sử dụng nhiều công cụ như luật pháp, chính sách, kinh tế, kỹ thuật, giáo dục và truyền thông nhằm tác động điều chỉnh các hành vi tiêu cực đối với tài nguyên và môi trường phục vụ cho sự phát triển bền vững.

Đánh giá môi trường là một công cụ kỹ thuật của quản lý tài nguyên và môi trường, được đánh giá là có hiệu quả cao, có tính chất dự báo và kiểm soát các tác động tiêu cực dựa trên các cơ sở khoa học cũng như căn cứ pháp lý. Tùy vào bối cảnh của mỗi quốc gia cũng như trình độ phát triển, từng giai đoạn có những quy định khác nhau. Chẳng hạn, ở Việt Nam từ năm 1993, Luật BVMT ra đời, đánh giá môi trường bắt đầu được quy định và áp dụng gồm (1) đánh giá môi trường chiến lược, (2) đánh giá tác động môi trường và (3) đăng ký đạt tiêu chuẩn môi trường; đến năm 2005, Luật BVMT sửa đổi (lần 1), đánh giá môi trường bao gồm (1) đánh giá môi trường chiến lược, (2) đánh giá tác động môi trường và (3) cam kết BVMT; năm 2014, Luật BVMT sửa đổi (lần 2), đánh giá môi trường gồm (1) đánh giá môi trường chiến lược, (2) đánh giá tác động môi trường và (3) kế hoạch BVMT; năm 2020, Luật BVMT sửa đổi (lần 3), đánh giá môi trường gồm (1) đánh giá môi trường chiến lược, (2) đánh giá tác động môi trường và (3) giấy phép môi trường. Bên cạnh thay đổi về tên gọi áp dụng cho các loại dự án không bắt buộc phải lập báo cáo đánh giá tác động môi trường, các nội dung quy định đối với đánh giá môi trường chiến lược và đánh giá tác động môi trường qua các lần sửa đổi cũng có điều chỉnh theo hướng chi tiết và chặt chẽ hơn.

Giáo trình Đánh giá môi trường được biên soạn nhằm phục vụ đào tạo ngành Quản lý tài nguyên và môi trường, đồng thời là tài liệu tham khảo cho các ngành đào tạo có liên quan cũng như tài liệu hướng dẫn cho tổ chức, cá nhân hoạt động trong lĩnh vực môi trường.

Quá trình biên soạn giáo trình này, nhóm tác giả đã tham khảo, kế thừa các tài liệu trong và ngoài nước cũng như cập nhật, bổ sung các quy định mới từ các văn bản pháp luật của Việt Nam. Mặc dù cũng đã rất cố gắng, nhưng với tính chất của một giáo trình vừa có tính chất khoa học vừa gắn với các quy định pháp lý thường xuyên sửa đổi, nên chắc chắn không tránh khỏi sai sót. Nhóm tác giả rất mong nhận được các ý kiến đóng góp để ngày càng hoàn thiện và phục vụ tốt nhất cho công tác đào tạo nguồn nhân lực đối với ngành tài nguyên và môi trường. Ý kiến đóng góp xin vui lòng gửi về địa chỉ email vominhdn@ued.udn.vn hoặc dccuong@ued.udn.vn.

Trân trọng cảm ơn Trường Đại học Sư phạm – Đại học Đà Nẵng đã hỗ trợ biên soạn và quý đồng nghiệp đã đóng góp ý kiến để giáo trình được hoàn thành và phục vụ đào tạo.

Nhóm tác giả